

*NOVES RAONS DE LA UNIVERSITAT: UN ASSAIG SOBRE L'ESPAI
UNIVERSITARI CATALÀ, DE RICARD TORRENTS*¹

L'any 1993 Ricard Torrents va aplegar, a *Les raons de la Universitat*, una colla d'estudis i articles sobre els reptes que s'oferien a la Universitat dels anys vuitanta i noranta del segle XX. En aquells moments, a Catalunya, hi havia tres universitats saturades, situades totes tres a Barcelona, que maldaven amb difi-

1. Ricard TORRENTS, *Noves raons de la Universitat*, Vic, Eumo Editorial, 2002, 274 p. (Interseccions, núm. 27).

cultats per inserir els joves al món de les professions. També eren, però, els anys del més immediat postfranquisme quan Catalunya rebé les competències en ensenyament i les universitats descobrien l'autonomia.

Avui, les coses han canviat substancialment i *Noves raons de la Universitat* analiza els nous reptes que es planteja la universitat a l'inici del segle XXI. El llibre s'estructura en cinc capítols —«L'herència universitària del segle XX», «El restabliment de la universitat catalana», «Universitats noves en la cerca d'un sistema universitari nou», «Acotacions a les universitats noves i velles» i «L'espai universitari català»— i presenta, també, una introducció i una extensa bibliografia. Els reptes que hi presenta, bàsicament, són els següents:

a) Avui, a Catalunya, hi ha vuit universitats noves, quatre de les quals són públiques, dues són privades, una privada amb finançament públic i una darre-ra privada amb finançament mixt. A més, estan escampades per tot el territori català.

b) La tipologia dels estudiants universitaris també ha canviat. La davallada de la natalitat ha fet que, actualment, no es pugui dir que les universitats a Catalunya estiguin saturades, però a les universitats cada vegada hi ha més adults que busquen un títol per no ser expulsats del mercat de treball.

c) Les noves tecnologies fan que cada vegada siguin més els estudis anomenats *semipresencials*. A Catalunya, totes les universitats n'ofereixen i n'hi ha una que és exclusivament no presencial.

d) La construcció europea també ha sacsejat el món de la universitat. La implantació del crèdit europeu ha comportat una transformació profunda dels plans d'estudis i el sistema de docència.

e) Però, a més a més, estem plenament en l'època de la globalització, en què les grans decisions que repercuteixen en el model de la societat en què vivim i viurem són preses per organismes transnacionals i mundials, amb el perill de perdre la pròpia identitat.

f) Tot plegat fa que la universitat, a Catalunya, estigui cridada a preservar l'autonomia i a inserir-se en aquest món amb uns trets característics que la identifiquin com a catalana.

Per tots aquests reptes proposa un seguit de respostes que tenen com a denominador comú l'educació. Avui, més que mai, la universitat ha de ser educativa. A la universitat, li pertoca l'educació superior.

1. La creació de noves universitats a Catalunya fa que s'hagi de redefinir el mapa universitari català, en el qual totes hi han de tenir cabuda. Les univer-

sitats públiques i les universitats privades s'han d'acceptar mútuament ja que totes fan un servei a la societat i, ben mirat, no hi ha «universitats estrictament públiques ni universitats estrictament privades, sinó que totes participen dels dos àmbits» (p. 129). És l'hora d'abandonar la confrontació i entendre que totes les universitats es necessiten les unes a les altres per construir l'espai universitari català.

2. La nova tipologia dels estudiants fa que s'hagi de replantejar el tipus d'educació que ha d'oferir la universitat. Avui, els estudiants universitaris, joves o adults, nois o noies, no van a la universitat simplement a estudiar, sinó que hi van a estudiar allò que els donarà més possibilitats de trobar feina o allò que els donarà més possibilitats de conservar-la. L'educació universitària, doncs, està sotmesa a la formació professional: «L'Educació Superior, sense renunciar a educar, haurà de conciliar el saber i el saber fer» (p. 40).

3. Les noves tecnologies obren un ventall de possibilitats, per a la docència i la recerca, que la universitat no havia tingut mai fins ara. A més a més, els alts organismes mundials demanen que la universitat s'impliqui més en els processos que porten a la innovació i a les societats de la informació i del coneixement. També, aquí, l'educació té molt a dir. Les noves tecnologies «no han de dominar l'Educació Superior sinó, al revés, l'Educació Superior les ha de dominar per servir-se'n» (p. 61). És, per això, que la universitat ha d'estar molt atenta per no perdre el tren de l'educació ja que «les tecnologies imposen canvis a una velocitat que supera tota reflexió educativa» (p. 262). Les noves tecnologies són aquí i han triomfat, però la universitat educativa no ha de sucumbir a la temptació de deixar de ser ferment crítica dels progressos científics del segle XX. En definitiva, la universitat educativa ha d'oferir els components ètics que les societats demanen, un projecte de vida en un món més humà.

4. És evident que la Universitat s'ha de deixar penetrar pels nous aires de la construcció europea que va avançant, lentament però sense parar, en tots els camps. Malgrat les resistències dels governs dels estats a cedir competències, la vida de les universitats té els propis canals i els propis recursos. I, avui, és evident que s'està creant una «cultura d'universitat europea inclusiva que [...] comprèn les universitats de l'espai català estRICTE i de l'espai català ampli» (p. 186-187). A nosaltres, ciutadans de Catalunya, una de les regions més potents del sud d'Europa, ens pertoca col·locar, en un lloc visible d'aquesta Europa que s'està construint, les nostres universitats perquè és evident que Europa ha d'assumir també la responsabilitat de l'Educació Superior.

5. A l'era de la globalització i el multiculturalisme, la universitat se sent interpel·lada a harmonitzar l'àmbit local amb l'àmbit universal. «La institució universitària és transnacional, però les universitats no ho són» (p. 160), són locals,

estan establertes en un territori concret, en una ciutat, en una regió, en una comarca, en una nació, etc., i tenen el seu radi d'influència en una societat concreta. El terme *glocal* expressa el que han de ser les universitats actualment. «La glocalització seria el punt on conflueixen, col·lideixen i es concilien les tendències globalitzadores amb les localitzadores» (p. 106). I és que el nostre temps no és tan sols un temps de globalització i multiculturalisme, sinó també és un temps de democràcia, autodeterminació i autogovern. La Universitat ha de trobar el seu lloc en aquestes coordenades i ha d'ajudar la societat a actuar globalment i localment.

6. En conseqüència, és evident que la universitat ha de trobar el seu lloc a Catalunya. La història ens demostra que la universitat a Catalunya ha sobreviscut en períodes summament difícils i, fins i tot, ha superat dues devastacions, la de Felip V al segle XVIII, i la de Franco al segle XX. Serem capaços, avui, de preservar allò que fa recognoscible com a catalana la Universitat a casa nostra? Com digué Bosch i Gimpera, l'any 1933, «la cultura catalana ha de tenir la llar a la Universitat». «Per això, el problema de la Universitat sempre s'ha unit indissolublement amb les reivindicacions de Catalunya» (p. 239-240). Es tracta de fer la Universitat a Catalunya i la Universitat de Catalunya.

Ara que el Govern de la Generalitat ha anunciat una Llei d'universitats catalana, *Noves raons de la Universitat* ofereix una colla de suggeriments importants i valuosíssims per fer una reflexió serena abans de prendre decisions primordials pel futur del nostre poble: «la creació d'un espai universitari català en l'espai europeu d'Educació Superior i Recerca com una marca de la Societat de la Informació i el Coneixement» (p. 261), identificable en el territori, en la llengua i en la cultura.